Szántó Béla: A városi törvény.

Városaink kezdenek kikívánkozni abból a keretből, melybe őket a törvényhozás szorította. A városok nagykorusításáért folyó ezen törekvésnek a hullámai ugyan még nem csaptak át a mindennapi élet küzdelmei közé, de az utóbbi időben olyan biztató jelekkel találkozunk, melyek a fejlettebb városi élet szabadabb kibontakozásának az útjait egyengetik. Noha az államhatalom egyrészt szelíd nyomással igyekszik visszaszorítani ezen önállósítási törekvéseket, másrészt államsegélyosztogatás és egyéb kedvezésekkel próbálják az egyes kormányok elhallgattatni a modernebb élet után vágyakozó városokat, bizonyos, hogy sem a törvényhozás, sem pedig az egyes kormányoknak városellenes magatartása sem képes a városi autonómiának a megvalósulását megakadályozni. Kétségtelen, hogy ez a törekvés és ez az életösztön nem él városaink összességében és csupán az intenzív és magasabbrendü életet élő városainknál találkozhatunk ezen hajlandóságokkal és ezeknél annyira a mindennapi élet szükségleteiből fakadnak, hogy csakis úgy képesek a rájuk váró föladatokat, különösen a közszükségleteket jól és olcsón ellátni, ha teljes autonómiával rendelkeznek és nincsenek kiszolgáltatva a kormányok jó- vagy rosszindulatának.

A magyar városoknak május hónapban összeülő kongresszusa újból foglalkozni fog evvel a kérdéssel. A kongresszus állandó bizottságának a megbízásából *dr. Harr er* Ferenc székesfővárosi tanácsos készített előadói javaslatot, melyben megjelölte egy új városi törvénynek az irányát és alapelveit.

Expozéjának a bevezetőjében Harrer doktor bejelenti, hogy a kongresszusnak ebben a kérdésben való tanácskozása inkább a városok óhajainak és kívánságainak az összegyűjtése lesz, tehát úgy ezen körülmény, mint a magyar városok annyira ellentétes jellege, különböző társadalmi összetétele és túlnyomórészben kezdetleges fejlettsége, fölment bennünket az alól, hogy a javaslattal a kongresszus várható állásfoglalása szempontjából foglalkozzunk és így kizárólag magát a javaslatot − mely a legújabb közigazgatási irodalomnak igen becses terméke − fogjuk ismertetni. A kongresszustói magától kevés jót várunk, mert azt tartjuk, hogy ennyire ellentétes életet élő városokból összeülő kongresszus, a maga teljes egészében képtelen *az ország összes városainak* a javára szolgáló állásfoglalást produkálni.

Kétségtelen, hogy maga a javaslat készítője is tisztában volt evvel a nehéz helyzettel és föladatát – miután a városi törvényt kényszerűségből közigazgatási szervezetünk mai kereteibe illeszti bele – inkább az általános irányelvek megjelölésével és részletes kidolgozás mellőzésével kívánja megoldani. Közigazgatásunk mai állása mellett nagyon racionális a megoldásnak ez a módja; a javaslattervezet nagyon körültekintő a városok különféle jellegével szemben és – amint az előadó mondja – nyitva hagyta a lehetőségét annak, hogy „az egyes városok szervezetüket, részleteiben különleges helyzetüknek megfelelően és a modern városigazgatás gyorsan változó szükségleteihez mindenkor alkalmazva, saját jogalkotó erejükkel építhessék ki".

A javaslat szerint a városok háromfélék u. m.

a) törvényhatósági joggal fölruházott városok, b) vármegyebeli városok tanácsi szervezettel, c) vármegyebeli városok polgármesteri szervezettel.

A mai törvényes állapottal ellentétben a javaslat számol azon körülménynyel, hogy a nagyvárosok társadalmi és gazdasági élete rendszerint a maga érdekkörébe vonja be a szomszédos községeket, megadja tehát a lehetőséget arra, hogy az ilyképen érdekelt községek megegyezés esetén egy közigazgatási egységgé egyesülhessenek.

A városok fejlődésének eddig az volt a legnagyobb akadálya, hogy azokra – a törvényhatósági joggal fölruházott városoktól eltekintve – ránehezedett a vármegye nehézkes adminisztrációjára és konzervatív fölfogása. Ez a javaslat az összes városokat kivonná a vármegyei szervezetből, hozzácsatolja azokat az állami szervezethez, „mert – mondja a javaslat – a városok megakasztását jelenti az, ha sorsuk a vármegyének ellentétes társadalmi összetételű és a városi érdekek szolgálatára technikailag is képtelen vármegyei közgyűléstől van függővé téve".

Nagy erőssége a javaslatnak, hogy a virilizmust elejti és a városi választójogot az országos választójoggal azonosítja.

Javaslatának az indokolásában Harrer doktor ugyan a teljes önkormányzati szabadságnak az elvi álláspontján áll, gyakorlati szempontból azonban még sem helyezkedik elvi álláspontjának teljes érvényesítésére, mert egyrészt valószínűnek tartja, hogy a törvényhozás nem hajlandó a mai kormányhatósági jóváhagyástól elállani, másrészt pedig a városok nagy része még nem elég fejlett ahhoz, hogy az ilyen önkormányzati szabadsággal kellőképen élni tudna, a javaslat szerint tehát a) az alkotott szabályrendeletek,

b) törvényhatósági városokban 50 ezer, tanácsi szervezettel bíró városokban 30 ezer, polgármesteri szervezettel biró vármegyebeli városokban 10 ezer korona értéket meghaladó ingatlanok szerzése, vagy elidegenítése, c) üzemek, intézetek fölállítása, megszerzése, magánüzembe vagy intézetbe való belépés, d) mindennemű közszolgáltatás behozatala vagy emelése és 50 százaléknál nagy pótadó kivetése, e) kölcsönvétel és kölcsönátalakitás, f) jótállás és szavatosságvállalás, g) szabályozási terv megállapítása : kormányhatósági jóváhagyásra szorulnak.

Noha nagyon komoly érvek szólnak az ilyen megoldás mellett, mégis azt hisszük, hagy a fejlettebb és magasabbrendű életet élő városainkat kár lenne a városi életet egyáltalán nem élő és jóformán csak közigazgatásilag várossá szervezett, de nagyon primitiv városok miatt a teljes autonómiától megfosztani. A javaslat készítője maga is tudja ezt,., ezért az önkormányzati szabadságnak egyéb téren való föltétlen érvényesítése szempontjából úgyszólván elébe siet a nagyvárosoknak – és ez a mai állapottal szemben határozottan haladást jelent – amikor a határozatok megfölebbezésónek a lehetőségét teljesen kizárja. Igaza van a javaslat indokolásának, hogy az állami fölügyeletnél sokkal súlyosabb lehet, az önkormányzati szabadságot korlátozhatja, sőt egészen illuzóriussá teheti – a közigazgatási fölebbvitel. „Ha ugyanis – mondja a javaslat – az önkormányzati hatáskörbe utalt határozatok ellen végső fokban állami hatóságokhoz lehet fölebbezni, akkor minden ügyben az intézkedés az önkormányzati hatáskörből átjátszható az állami hatáskörbe. Ezért az önkormányzati szabadság védelme szempontjából az állami fölügyelet határának valamivel szűkebb vagy tágabb megállapításánál nagyobb jelentőségű az, hogy önkormányzati ügyekben az állami hatóságokhoz való fölebbezés ki legyen zárva". Egyben kimondja a javaslat, hogy a határozatok jóváhagyása tekintetében a kormánynak 40 napon belül érdemben kell döntenie, külömben a határozat jóváhagyottnak tekinthető.

Jól tudjuk, hogy városi törvény alkotásának a lehetősége nem áll közvetlen küszöbön, tudjuk azt is, hogy a javaslat egyrészről óhajoknak, másrészről pedig lehetőségeknek az összeegyeztetése, éppen ezért reméljük, hogy amire a törvényhozás aktuálissá teszi e kérdést, politikai viszonyaink is annyira megváltoznak már, hogy az önkormányzati szabadság teljes érvényesülésének – legalább is azon városokban, melyek erre teljesen érettek – semmi sem állja majd útját.

A gyakorlati lehetőség még egy fogyatkozást oktrojál a javaslatra. A városoknak ugyanis a legvitálisabb érdeke az önálló adóztatási jog. A javaslat készítője maga is ezen álláspontón áll és jelzi, hogy ezt az álláspontot foglalták el újabb időben, különösen a porosz községi adóreform hatása alatt, a városok úgy egyenként, mint egyesüléseikben, nálunk azonban egyelőre technikai akadályai vannak az ilyen megoldásnak. Miután önnálló városi törvény csakis közigazgatási szervezetünk érintése nélkül valósítható meg, mai körülményeink mellett az önálló adóztatási jognak megvalósítása alig várható, a javaslat tehát a mai pótadórendszer alapján áll.

Lényeges újítás, hogy a képviselőtestületi tagok száma legföljebb 80 lehet és a képviselőtestület elnökét saját kebeléből választja.

Egyéb tekintetekben is teljesen fölemelkedik a javaslat a legmodernebb városi közigazgatás magaslatára, és akik komolyan veszik a városok fejlődésének az ügyét – egyaránt óhajtják, hogy az új városi törvény ezen javaslat szellemében valósuljon meg.